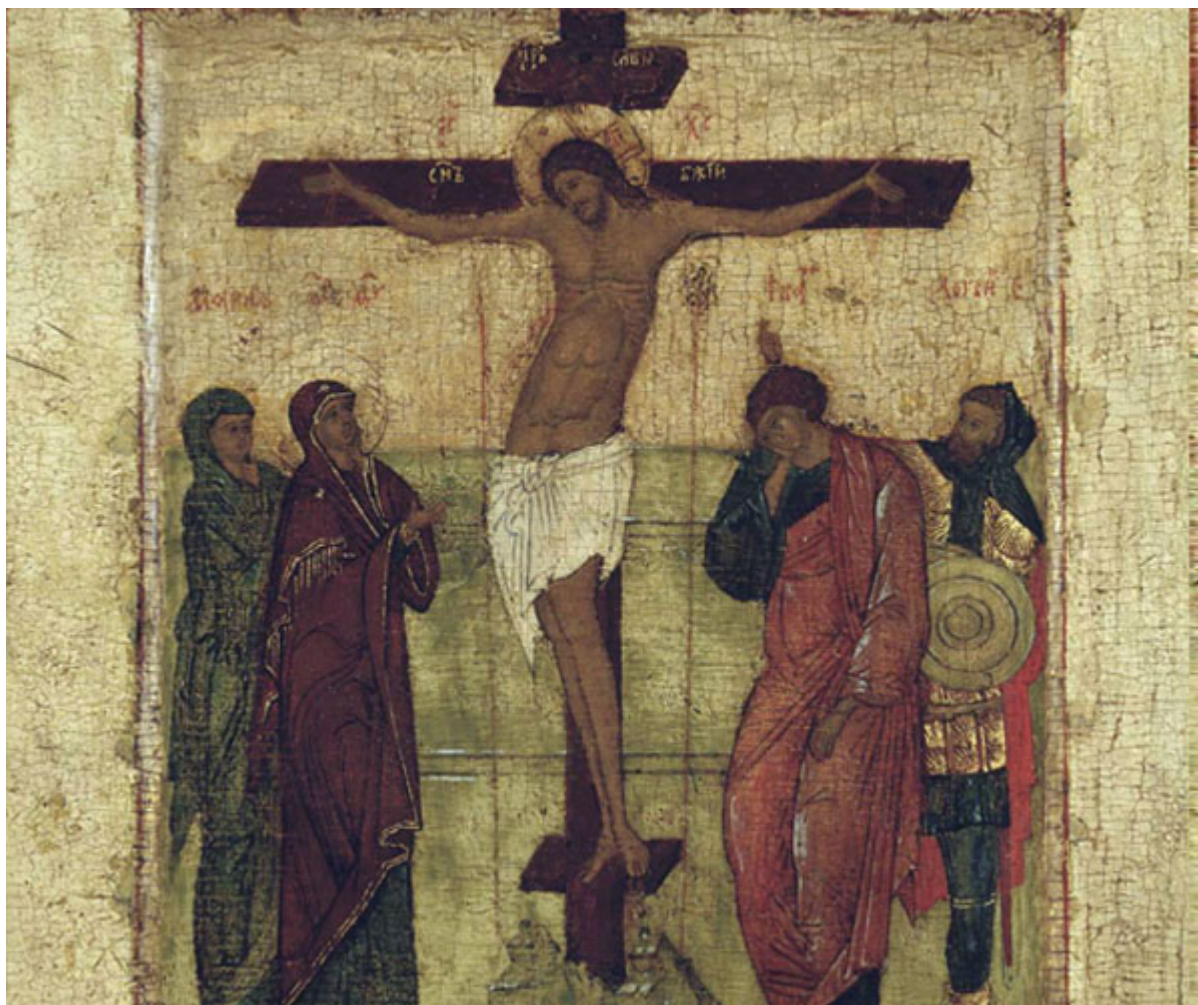

Ο πόνος και η οδύνη ως σωτηριώδεις προϋποθέσεις (Σπυρίδων Κ. Βολτέας, Δ/ντής Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ, Ιπποκράτειο Γ.Ν.Α.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Για τον Χριστιανισμό ο πόνος και η οδύνη είναι ουσιώδεις σωτηριολογικές προϋποθέσεις: «Ει τις θέλει οπίσω μου ελθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν καὶ ἀράτω τὸν σταυρόν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μου»[1], με την σταυρική δοκιμασία του σωματικού και ψυχικού άλγους και της οδύνης προ του θανάτου να θεωρείται ότι αποτελεί την αυθεντική μαρτυρική οδό προς την Σωτηρία.

Αυτή όμως η οδός δεν είναι για όλους: «Δύνασθαι πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;[2]» ερωτά ο Κύριος, καθιστώντας προφανή την ανάγκη κόπων και θυσιών για την επίτευξη της Σωτηρίας, αλλά και εκφράζοντας τον προβληματισμό για το πόσοι έχουν πράγματι την δυνατότητα να τον ακολουθήσουν. Και μολονότι υπάρχουν κάποιες διαφορές στην αντίληψη αυτή μεταξύ των διαφόρων ομολογιών[3], η άρσις του σταυρού παραμένει βασική σωτηριολογική προϋπόθεση.

Ο θάνατος επίσης δεν θεωρείται στον χριστιανισμό ότι είναι το τέλος για το άνθρωπο, αφού ο φιλεύσπλαχνος Θεός αρχικά μετέτρεψε την ανθρώπινη θνητότητα σε μέσον θεραπείας (μέσω της κατανόησης και της μετανοίας) και

στην συνέχεια απέστειλε τον Υιόν του ώστε με την θυσία και την Ανάστασή του να δείξει την οδό της σωτηρίας.

Στο Ισλάμ, όπως αναφέρεται στην σούρα al-Qaf, 50,19, ο προφήτης πριν τον θάνατό του βίωσε την αγωνία του θανάτου, ζητώντας από τον Αλλάχ να τον βοηθήσει στην αγωνία του και να μην έχει συναίσθηση του επικείμενου θανάτου του[4]. Η αγωνία του ίδιου του προφήτη καθιστά, σύμφωνα με την ερμηνεία των Ισλαμιστών θεολόγων, τον οδυνηρό θάνατο απαραίτητο για κάθε μουσουλμάνο: ο πιστός που ακολουθεί την ορθή οδό σε όλη την διάρκεια της ζωής του, με πίστη και τήρηση των απαγορεύσεων του Κορανίου, θα έχει έναν ανώδυνο θάνατο και ο άγγελος του θανάτου θα του φερθεί ευγενικά: σε αντίθεση, όσοι δεν ακολουθούν τα λόγια του προφήτη θα έχουν έναν βίαιο θάνατο και ο άγγελος του θανάτου θα τους φερθεί ανάλογα.

Οι Ισλαμιστές θεολόγοι επίσης θεωρούν ότι ο ανώδυνος θάνατος των απίστων ερμηνεύεται ως βούληση του Αλλάχ να ελέγξει την πραγματική πίστη[5]: γενικά στο Ισλάμ ο πόνος και η προθανάτιος οδύνη έχουν μεν σωτηριολογική σημασία, αυτή όμως είναι περιορισμένη δεδομένου ότι για τον πιστό μουσουλμάνο είναι σαφές ότι ολόκληρη η ζωή βαρύνει στην τελική κρίση: ως εκ τούτου δεν υφίσταται η έννοια της μετανοίας, πολλώ δε μάλλον της προθανατίου, αλλά είναι το σύνολο του βίου του που καθορίζει την σωτηρία.

Στον Ινδουϊσμό ο πόνος, οι θλίψεις και οι κακουχίες δίδουν στον πιστό την δυνατότητα να σκεφθεί πάνω στη ύπαρξή του, να αφιερώσει τον εαυτό του σε ανιδιοτελείς δράσεις και να προσπαθήσει να ψηλαφήσει το Θείο, ώστε να του αφοσιωθεί και να του παραδοθεί. Από τον πόνο και την συνειδητοποίηση των αιτίων που τον προκαλούν θα προέλθει, τόσο η απαλλαγή από αυτόν, όσο και η απελευθέρωσή του. Οι κακουχίες είναι λοιπόν παιδευτικές για τον Ινδουϊστή, αφού μέσα σε αυτές μπορεί να αναζητήσει προσωπικά τις λύσεις εκείνες που θα τον οδηγήσουν στην απελευθέρωση.

Ο θάνατος για τον Ινδουϊσμό είναι μια απαραίτητη διαδικασία στην πορεία τελειώσεως της ψυχής, ενώ η συνείδηση την στιγμή του θανάτου είναι τελείως απαραίτητη. Παρόλα ταύτα είναι δυνατόν ο πιστός να περιπέσει εκουσίως σε ύπνωση με την δύναμη της γιόγκα, επιτυγχάνοντας και με αυτόν τον τρόπο την ένωση με το υπερβατικό και να μην βιώσει την προθανάτιο οδύνη, αφού στέκεται απέναντι στον θάνατο έχοντας αφήσει την σωτηρία του στα χέρια ενός προσωπικού Θεού, με πίστη ότι η αφοσίωση και η αγάπη που επέδειξε προς αυτόν σε όλη την ζωή του θα αποτελέσει το πλέον σημαντικό κριτήριο, ώστε ο Θεός του να οδηγήσει την ψυχή του στην απελευθέρωση. Με την έννοια αυτή δεν τίθεται και θέμα προθανατίου μετανοίας.

Στον Βουδισμό ο πόνος και η προθανάτιος οδύνη δεν έχουν καμία σωτηριολογική σημασία. Ο ανθρώπινος πόνος είναι συνυφασμένος με την ανθρώπινη ζωή αλλά δεν έχει την έννοια τιμωρίας ή σωφρονισμού. Ο πόνος είναι πλήρως αποδεκτός (αυτονόητος) από τον πιστό, ο οποίος έχει συγκεκριμένη στάση ζωής ώστε να κατακτήσει την απάθεια έναντι της σαρκός, επιτυγχάνοντας την Νιρβάνα.

Ομοίως, ο Βουδιστής πρέπει να προετοιμάζεται για την έλευση του θανάτου σε ολόκληρη την ζωή του, αφού σκοπός του είναι μια ανώτερη αναγέννηση, η στάση του όμως απέναντι στον επερχόμενο θάνατο καθορίζεται από την αρχή της οικειότητας, που χρησιμοποιείται ανεξαρτήτως των δυσκολιών που αντιμετωπίζει κατά την στιγμή του θανάτου, για να κατορθώσει να ξεφύγει από την οδύνη που του προκαλεί η αέναος εναλλαγή γεννήσεως, ζωής και θανάτου: αυτό ίσως καταστεί σημαντικό στην αντιμετώπιση της καταστολής και άλλες προθανάτιες αποφάσεις που θα λάβει, δεδομένου ότι επιθυμεί να βιώσει τις τελευταίες του στιγμές ενσυνείδητα, αλλά με τις δικές του προϋποθέσεις και τα δικά του πιστεύω, ανεξάρτητα εάν επιθυμεί την αναγέννηση ή επιλέγει τον μόνιμο θάνατο.

Στον Ιουδαϊσμό, τέλος, ο πόνος είναι αποτέλεσμα της αμαρτίας και οφείλεται τόσο σε παραπτώματα του ανθρώπου έναντι των θείων εντολών, όσο και στην αμαρτία και την άγνοια του ορθού δρόμου που πρέπει ο άνθρωπος να ακολουθήσει.

Ο πόνος και η οδύνη έχουν παιδευτική αξία, αφού η μη κατανόηση της πραγματικής φύσεως του ανθρώπου οδηγεί σε συμπεριφορές που τελικά αποβαίνουν αυτοκαταστροφικές. Η άποψη αυτή αποδεικνύει ότι η αυτογνωσία, αλλά και η σωστή κατανόηση του κόσμου και της αλήθειας, μπορεί να προέλθει μόνο μέσα από την εσωτερική πάλη με το κακό, αλλά και την ευαισθητοποίηση σε πράγματα για τα οποία ο άνθρωπος δεν θα είχε πλήρη επίγνωση, εάν δεν είχε υποστεί τον πόνο που ο ίδιος προκάλεσε με την παρακοή του.

Επίσης, για τον Ιουδαϊσμό η ζωή είναι αγαθό απόλυτα συνδεδεμένο με τον Δημιουργό, ενώ ο θάνατος διακοπή επικοινωνίας με αυτόν. Ο άνθρωπος, ως ενιαία ψυχοσωματική οντότητα, καταλύεται με τον θάνατο, η τελική κρίση θα αφορά όλες τις πράξεις επί της γης, ενώ δεν υφίσταται η έννοια της μετανοίας. Υπό το πρίσμα αυτό, ο πόνος και η προθανάτιος οδύνη έχουν μεν παιδευτική, αλλά όχι και σωτηριολογική σημασία για τον πιστό Ιουδαίο.

[1] Ματθ. 16,24.

[2] Ματθ. 20,22.

[3] Στον προτεσταντισμό ο άνθρωπος είναι δυνατόν να σωθεί μόνον με την Χάρη του Θεού (*sola gratia*) λόγω της πίστεώς του (*sola fide*), η απελευθέρωση από την αμαρτία αναμένεται μόνο στα έσχατα, ενώ η επίγεια κατάστασή του, που είναι ταυτόχρονα δίκαιος και αμαρτωλός (*simul justus et peccator*) προϋποθέτει την νομική ερμηνεία της σωτηρίας (στο <http://www.oodegr.co/oode/protestant/protestant.htm>). Επίσης, σύμφωνα με τον Χρ. Γιαννάρα, η μετατροπή της εκκλησιαστικής ευσεβείας σε ατομική ηθική, χωρίζοντάς την από την αλήθεια της Εκκλησίας, αμβλύνει την διαφορά μεταξύ αληθούς και ψευδούς σωτηρίας στις διάφορες ομολογίες: ο ευσεβισμός όμως που αναπτύσσεται αναιρεί την βίωση της αληθείας, καθιστώντας την ευχαριστία θρησκευτικό καθήκον και όχι τρόπο υπάρξεως και πραγμάτωση του ήθους του «καινού ανθρώπου». Γιανναράς Χρ, *Η ελευθερία του Ήθους*, Εκδ. Ίκαρος, 2002, σελ. 178-9.

[4] Bukhari R, 42, επίσης Janaiz Ibn M, 64 και Janaiz T, 8, όπως αναφέρονται στο <http://www.questionsonislam.com/node/12516>.

[5] Idwi H, *ibid.*, 40, επίσης Janaiz T, 1, ομοίως Abdulaziz U. V. 101,720, ακόμη Fathu'l-bari I. H, 11/365 και Toprak S and Hayat O. S, όπως αναφέρονται στο www.questionsonislam.com. Επίσης Ιερό Κοράνιο, at-Tawbah 9,55.

[συνεχίζεται]

Παρατήρηση: Το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα κειμένου βασισμένου στην κατατεθειμένη στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο διπλωματική εργασία με τίτλο “Θεολογική προσέγγιση του πόνου και της οδύνης των καρκινοπαθών ασθενών τελικού σταδίου”, του Σπυρίδωνος Κ. Βολτέα, Γενικού Χειρουργού, Δ/ντή Χειρουργικού Τμήματος ΕΣΥ του Ιπποκράτειου Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών. Η Πεμπτουσία δημοσιεύει ολόκληρο το κείμενο του κ. Βολτέα σε συνέχειες.

Διαβάστε το προηγούμενο μέρος του κειμένου [εδώ](#)